

Jaarverslag 2019

Stichting Natuurtuin Wilhelminapark

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Natuur en Milieu Educatie (NME) voor kinderen	3
Natuur en Milieu Communicatie voor volwassenen	3
Communicatie en voorlichting	4
Onderhoud en beheer	4
Inventarisaties	5
Begroting en uitgaven 2019	8
Overzicht activiteiten 2019	9
Planning 2020	10

Stichting Natuurtuin Wilhelminapark
Aronskelkweg 56C
2555GL Den Haag

Natuurtuin1@gmail.com

1. Inleiding

In 2019 is door de vrijwilligers in samenwerking met de Gemeente Rijswijk toegewerkt naar een werkbare rechtsvorm. Op 26 juni is bij Caminada Notarissen de Stichting Natuurtuin Wilhelminapark opgericht.

Doelstelling Natuurtuin

De Natuurtuin Wilhelminapark Rijswijk levert een substantiële bijdrage aan de natuur- en milieueducatie (NME) aan kinderen en volwassenen door middel van het stimuleren van de biodiversiteit, het aanschouwelijk maken van de ecologische samenhang en het stimuleren van het contact tussen de gebruikers van de natuurtuin en de natuur zelf.

Daarnaast biedt de natuurtuin onderdak aan organisaties die de instandhouding van de natuurtuin bevorderen en bijdragen aan haar doelstellingen.

De stichting tracht dit doel onder meer te bereiken door de navolgende vijf domeinen:

1. Natuur en Milieu Educatie (NME) voor kinderen
2. Natuur en Milieu Communicatie voor volwassenen
3. Communicatie en voorlichting
4. Onderhoud en beheer
5. Inventarisaties

Het bestuur bestaat uit John Beentjes (voorzitter), Hung Nguyen (secretaris) en Ingrid Sutorius (penningmeester). Wouter van Putten is adviseur van de stichting. Het bestuur vergadert gemiddeld één keer per twee maanden.

Dit jaarverslag sluit aan op het Meerjarenplan Natuurtuin Rijswijk 2019 -2024.

Wij participeren van 2019 in het Platform Groen onder voorzitterschap van Jannie Marck. En wij zijn ook lid geworden van Oase Samenwerkende Natuurrijke Tuinen en Parken.

2. Natuur en Milieu Educatie (NME) voor kinderen

In 2019 heeft 15 keer een groep kinderen de natuurtuin bezocht in het Kader van NME. Het betreft 13 schoolklassen en 2 groepjes van de buitenschoolse opvang. Door de aanwezigheid van de eikenprocessierups zijn in juni drie geplande NME lessen niet doorgegaan.

De vrijwilligers van de NME hebben natuurervaringslessen verzorgd met de volgende onderwerpen:

- Bloemen en bijen
- Bijen
- Speurtocht door de tuin
- Bodemdiertjes
- Paddenstoelen
- Leven in het water

Via Saskia Valk van de gemeente worden de NME-lessen geëvalueerd. De evaluaties laten zien dat de inzet en werkwijze bij de NME zeer gewaardeerd wordt.

3. Natuur en Milieu Communicatie voor volwassenen

In 2019 zijn weer vier Open Dagen georganiseerd, met gemiddeld 55 bezoekers per keer. De Open Dagen kennen een standaardprogramma: eerst kort een presentatie over de ontwikkelingen in de natuurtuin, vervolgens een lezing of workshop met een onderwerp over de natuur, tenslotte verschillende rondleidingen door de tuin.

In samenwerking met IVN is in 2019 in de natuurtuin een zomerbloemen wandeling georganiseerd.

Op het Strandwalfestival hebben wij als stichting geprobeerd de natuurtuin bekender te maken onder de Rijswijkse bewoners. Wij hebben voor dit doel twee nieuwe voorlichtingsborden en flyers laten maken. Opvallend is dat veel bewoners het Wilhelminapark wel kennen, maar dan niet weten dat er binnen het park een natuurtuin is.

In het kader van de Week van de Duurzaamheid hebben in oktober 20 ambtenaren van de Gemeente Rijswijk de lunch kunnen gebruiken in de blokhut en tevens deelgenomen aan een rondwandeling.

Wij hebben als vrijwilligers dit jaar ook rondleidingen verzorgd voor de leden van de imkervereniging, een aantal burgemeesters op uitnodiging van de burgemeester van Rijswijk (Michel Bezuijen) en het managementteam van Politie Rijswijk (Maarten van Mierlo).

Wij zijn ook gestart met het geven van kruidenlessen in de Natuurtuin. Een beperkt aantal vrijwilligers en andere belangstellenden hebben een paar ochtenden in de tuin geïnventariseerd welke kruiden en planten geschikt zijn voor consumptie of voor bruikbare producten, zoals bijvoorbeeld zalfjes.

4. Communicatie en voorlichting

Sinds 2019 is er een draaiboek voor het promoten van de Open Dagen. In samenwerking met Nicole van Rooij van de Gemeente Rijswijk worden elke keer posters gemaakt, wordt een aankondiging op de Facebook pagina van de gemeente en op de Groenpagina van Groot Rijswijk geplaatst. Tevens wordt er een persbericht opgesteld. De posters worden door de vrijwilligers verspreid opgehangen in Rijswijk. Het persbericht wordt verstuurd naar diverse belangstellenden.

Voor algemene voorlichting zijn twee mooie informatieborden en een beachvlag gemaakt. Tevens is er nu ook een flyer beschikbaar over de activiteiten van de stichting. Op het Strandwalfestival hebben wij een kraam bemenst om voorlichting en informatie te geven over de natuurtuin.

5. Onderhoud en beheer

Elke woensdag wordt er door een steeds groter wordende groep vrijwilligers gewerkt aan het onderhoud en beheer van de natuurtuin. De aansturing gebeurt door Edwin de Jong (van Gemeente Rijswijk) die in overleg met de stadsecoloog Michel Barendse het maaibeleid heeft vastgesteld. Er zijn daarnaast twee vrijwilligers (Bert Conijn en Nico Kramer) verantwoordelijk voor het verdelen van de werkzaamheden.

Op 12 juni zijn in het werkoverleg met de vrijwilligers een aantal afspraken gemaakt. Uitgangspunt is dat elke vrijwilliger zelf een keuze maakt uit de te verrichten werkzaamheden. Er worden alleen werkzaamheden verricht die door Bert of Nico voor die ochtend opgegeven zijn. We hanteren het principe dat je het werk doet dat bij je past en wat je leuk vindt. Het werk is vrijwillig maar niet vrijblijvend. Het maaisel wordt altijd op de dag zelf afgevoerd, tenzij Bert of Nico aangeven dat het kan blijven liggen. Een half uur voor de afloop van het werk wordt het maaien gestopt om voldoende tijd te hebben voor het afvoeren. Vóór het einde van het werk moet het materiaal terug gebracht worden in het materiaalhoek en goed schoongemaakt worden.

De groep vrijwilligers voor het onderhoud en beheer is groot: er kan elke week veel werk verricht worden. Gemiddeld zijn er elke woensdag 15 personen aanwezig. Het aantal vrijwilligers voor het onderhoud is stabiel en groeit qua aantal nog steeds.

Op woensdag 23 oktober heeft Marieke Alberts, fractievoorzitter van GroenLinks, samen met de vrijwilligers gewerkt aan het onderhoud in de tuin.

In de loop van 2019 heeft iedere vrijwilliger passende werkkleding gekregen. Zodra iemand regelmatig aanwezig is krijgt die persoon de beschikking over een jas en stevige laarzen.

Op 27 november hebben vijf vrijwilligers de cursus bosmaaïen gehad. Tevens hebben drie vrijwilligers op die dag een opfriscursus gehad. Op dit moment zijn er tien vrijwilligers gecertificeerd om met bosmaaïers om te gaan.

6. Inventarisaties

Nachtvlinderinventarisaties

Afgelopen jaar is drie keer een nachtvlinderinventarisatie gehouden in de natuurtuin. Dat gebeurde op 23 mei, 31 augustus en 13 oktober.

Dit gebeurt met het opzetten van een groot doek met een sterke lamp erop gericht en met twee lichtvalbakken waar nachtvlinders in kunnen vallen. Tegelijkertijd wordt een smeersel van stroop en wijn op ongeveer dertig stammen van wilgen, beuken en eiken aangebracht om de vlinders te lokken.

In het kader van de nationale nachtvlinderenacht op zaterdag 31 augustus hebben wij in de natuurtuin veel waarnemingen gedaan en direct doorgegeven aan waarneming.nl met de tijdstippen erbij. Rond 21.00 uur zijn wij begonnen met het opstellen van het grote witte doek met lamp en de vlinderval. Het weer en de temperatuur waren gunstig en er kwamen veel insecten op de lichten af: diverse soorten muggen, vliegen, micro en macro nachtvlinders met name de Buxusmot, de Essengouduil en uiteraard de Eikenprocessievlinder! Rond middernacht kwamen er vleermuizen cirkelen boven de zwerm insecten. Een klein natuurspektakel!

Op 13 oktober was het niet koud, door echter een harde wind en de volle maan hebben wij maar 4 soorten waargenomen. Hiervan viel vooral het Eikenuiltje (niet de Eikenprocessievlinder!) op. Deze kwam op het smeersel af en stak zijn tong van 1 cm lengte uit om ervan te smullen: dit is meer dan 1/3 van zijn lichaamslengte. Indrukwekkend!

Dit jaar hebben wij in totaal meer dan 200 soorten nachtvlinders waargenomen, waaronder een aantal zeldzame. Alle soorten zijn terug te vinden op de site waarneming.nl. Bovendien hebben we talloze soorten vliegen, muggen en kevertjes gezien....Kortom, er zijn ontelbare soorten dieren actief in de nacht, terwijl wij slapen!

Planteninventarisatie

In 2019 is de flora in de Natuurtuin drie maal geïnventariseerd door een groepje enthousiaste vrijwilligers onder leiding van Peter Hegi (30 april, 18 juni en 27 augustus). Daarnaast heeft Peter de Natuurtuin op bomen en struiken geïnventariseerd samen met Edwin de Jong. De ingezaaide akkertjes zijn in de inventarisatie niet meegenomen.

In totaal werden er 194 planten gevonden. Mogelijk is dit niet de totale flora van de Natuurtuin, sommige delen waren door de weelderige groei van bijvoorbeeld bramen slecht bereikbaar. De gevonden planten zijn deels van wilde afkomst, deels zijn ze in het verleden geplant of gezaaid.

De meeste planten zijn algemeen voorkomende soorten. Er is duidelijk sprake van de erfenis van de verwildering van de tuin in de jaren voor de hernieuwde aanpak. Soorten als Gewone Braam, Grote brandnetel, Gewone berenklaauw en Harig Wilgenroosje zijn volop aanwezig. Helaas groeit ook een minder gewilde soort, de Reuzenberenklauw, in de tuin.

Gelukkig werden er ook wat meer bijzondere soorten gevonden, te denken valt hierbij aan Eikvaren (op een Knotwilg), Bosandoorn, Geel walstro, Gevleugeld hertshooi, Heelblaadjes, Maarts viooltje, Moerasspirea en Wegdistel.

Enkele soorten zijn de laatste tijd ingebracht in de Natuurtuin: Mottenkruid en Zomerfijnstraal, zij komen uit het braakliggend bouwterrein van Rijswijk Buiten. Dubbelkelk is enkele jaren geleden in het Wilhelminapark gezaaid en handhaaft zich sinds die tijd, ook in de Natuurtuin.

De komende jaren zal de Natuurtuin regelmatig op planten geïnventariseerd worden waarbij zal moeten blijken dat het sterk verbeterde onderhoud leidt tot een afname van de overheersing door ruigtekruiden en daardoor een meer diverse flora.

Paddenstoeleninventarisatie

Het jaar 2019 was een landelijk gezien een goed paddenstoelenjaar dankzij de behoorlijk natte herfst. In de natuurtuin is vanaf midden september tot eind december vaak naar paddenstoelen gezocht, in de toptijd zelfs twee keer per week. Er zijn meer dan 50 verschillende soorten waargenomen, die niet allemaal op naam gebracht konden worden. Het is voor de eerste maal dat de paddenstoelen intensief gevolgd werden. In de komende jaren willen we dit vaker doen en onderzoeken of het ingezette beheerbeleid tot een grotere variatie in paddenstoelen gaat leiden. Er werden paddenstoelen gevonden in allerlei vormen en kleuren.

Hieronder een lijstje met de allerleukste:

- de zwart wordende wasplaat
- de (niet zo algemene vleeskleurige) zalmplaat
- de houtknotszwam (ook wel de dodemansvinger genoemd)
- de oraalszwam
- de vreemd gevormde witte kluifzwam (in groten getale!)
- de gekraagde aardster
- (last but not least) een exemplaar van de vliegenzwam.

Witte kluifzwam

Vogelinventarisatie

Onze vrijwilliger Sebastian Manuel Castañón Salvador is vogelkundige en hij heeft in 2019 in totaal 61 verschillende in principe “algemene” vogels waargenomen. Deze zijn door Sebastian in 'families groepen' geïdentificeerd. De meeste vogels zijn algemeen. Hij heeft ook aangegeven welke lente- en zomergasten er te zien zijn geweest.

Qua roofvogels (Families Accipitridae en Falconidae) zijn de Sperwer, Havik, Buizerd en Torenvalk gezien. De bosuil is waarschijnlijk ook aanwezig maar is dit jaar niet gezien.

Als lente/zomergasten zijn de Visdief, Scholekster, Koekoek, Oeverzwaluw, Boerenzwaluw, Huiszwaluw en Gierzwaluw gezien. Als zomergasten zijn de Rietzanger, Kleine karekiet, Fitis, Grasmus, Tuinfluit en Zwartkop waargenomen.

Winterkoninkjes en Roodborstjes worden heel regelmatig gezien, ook door de vrijwilligers die het onderhoud verrichten. Een verrassing is de aanwezigheid van de Watersnip.

De meeste mensen die de tuin bezoeken kennen niet zelf deze algemene soorten. Op Open Dagen verzorgt Sebastian altijd een rondleiding om de mensen de vogels te leren kennen.

Begroting & Uitgaven 2019

De gemeente Rijswijk heeft voor de werkzaamheden van de vrijwilligers voor 2019 een bedrag van €11.200,- ter beschikking gesteld. Het bedrag is toegekend op basis van een door de vrijwilligers opgestelde begroting voor onderhoud, werkkleding, communicatie, Natuur en Milieu Educatie en inventarisaties. Daarnaast heeft de stichting een groot aantal vrijwilligers laten scholen onder andere een cursus bosmaaien. Conform afspraak heeft de stichting een overzicht gemaakt van de uitgaven ter verantwoording van de activiteiten.

Materiaal inventarisatie Blokhut

Er is een overzicht opgesteld van het materiaal dat de vrijwilligers gebruiken voor de activiteiten. In 2019 zijn laarzen, werkkassen en een paar bosmaaiers aangeschaft. Tevens is er geïnvesteerd in de aanschaf van divers materiaal, zoals een beachvlag, een paar informatieborden, een beamer met projectiescherm en een paar vitrinekasten.

Aantal vrijwilligers

Op 1 januari 2020 zijn er 24 vrijwilligers actief betrokken. In totaal verrichten deze mensen circa 3500 uur per jaar werk voor de doelstellingen van de stichting:

- Onderhoud en beheer	2800 uur
- NME	300 uur
- Open dagen en rondleidingen	200 uur
- Communicatie	100 uur
- Inventarisaties	50 uur
- Overleg bestuur	50 uur

Activiteiten NME Natuurtuin 2019

woe 10-4-2019	KC Buitenrijck gr 3/4	bloemen en bijen
di 16-4-2019	KC Buitenrijck gr 3/4	bloemen en bijen
woe 17-4-2019	KC Buitenrijck gr 3/4	bloemen en bijen
di 14-5-2019	Kronenbrugh kleuters gr 1/2	bijen
vrij 17-5-2019	CBS Kristal groep 7	speurtocht door de tuin
woe 22-5-2019	Freinetschool Delft gr 5	bijen
woe 29-5-2019	Montessorischool parkrijk gr 3-5	speurtocht met aandacht voor water
woe 5-6-2019	Pascali school Den Haag gr 5	bijen
woe 10-7-2019	Vrije school Delft groep	bijen
woe 17-7-2019	Vrije school Zoetermeer groep 4	bijen
do 29-8-2019	BSO Parkrijk	spelen in de natuur
do 3-10-2019	CBS de Melodie gr 5	bodemdiertjes
do 17-10-2019	CBS de Melodie gr 8	bodemdiertjes / paddenstoelen
do 24-10-2019	BSO Parkrijk	spelen in de natuur
do 31-10-2019	CBS de Melodie gr 3	herfstactiviteit paddenstoelen

NB: door de aanwezigheid van de eikenprocessierups zijn in juni drie geplande NME lessen niet doorgegaan.

Overige Activiteiten Natuurtuin 2019

zon 20-1-2019	Winter Open Dag	55 bezoekers
zon 14-4-2019	Zaaidag Open Dag	60 bezoekers
di 30-4-2019	Inventarisatie Bloemen & Planten	Peter Hegi
za 25-5-2019	Nachtlinderinventarisatie	
ma 3-6-2019	Imkervereniging Delft, inclusief rondleiding	Jelke Fokkinga
di 18-6-2019	Inventarisatie Bloemen & Planten	Peter Hegi
zo 7-7-2019	Zomer Open Dag	60 bezoekers
Wo 10-7-2019	Bezoek Wethouder Van der Laar	
zo 14-7-2019	IVN Rondleiding zomerbloemen	20 deelnemers
di 27-8-2019	Inventarisatie Bloemen & Planten	Peter Hegi
za 31-8-2019	Nachtlinderinventarisatie	
za 14-9-2019	Deelname Strandwalfestival	
8,9 en 10-10-2019	Rondleidingen Week van de Duurzaamheid	20 medewerkers gemeente
zo 13-10-2019	Oogst Open Dag	45 bezoekers
zo 13-10-2019	Nachtlinderinventarisatie	
wo 16-10-2019	Excursie Vrijwilligers naar Thijssse's Hof	
vrij 25-10-2019	Rondleiding 11 burgemeesters	Op uitnodiging Michel Bezuijen
di 29-10-2019	Managementteam Politie Rijswijk	Maarten van Mierlo
wo 27-11-2019	Cursus Bosmaaien	6 vrijwilligers

Planning 2020

Verbeteren / professionaliseren van NME

Wij gaan onze bestaande programma's uitschrijven met een handleiding voor de begeleiders. Onze programma's zijn nu gericht op:

- Bijen
- Bloemen & planten
- Bodemdieren
- Waterleven
- Paddenstoelen
- Herfst: bladeren, eikeltjes enz. zoeken

Wij gaan de lesprogramma's ook verbeteren door het uitwisselen van ervaringen met IVN, NME Leidschendam en Haaglanden Beweegt. Door deelname in 2020 aan Groen Café over NME zullen we ook met andere aanbieders materiaal kunnen uitwisselen. Wij gaan de vrijwilligersploeg voor de NME uitbreiden en wij gaan de IVN cursus volgen. Naast Elly Herbschleb moet er een tweede coördinator gevonden worden.

Inventarisaties

In 2020 gaan we ten behoeve van de inventarisaties met alle betrokkenen om te tafel om met elkaar goede afspraken te maken, onder andere over het gebruik van www.waarneming.nl. Ons gebied van de natuurtuin is in 2019 opgenomen op deze website. Het lijkt ons van belang om de werkwijze beter op elkaar af te stemmen.

Toekomst Blokhut

De blokhut is qua indeling in principe geschikt voor onze activiteiten. Voor de onderhoudsploeg is de blokhut prima. Het kantoor wordt onder andere gebruikt voor het opbergen van materialen, zoals NME-spullen. De ruimte met de openslaande deuren is geschikt voor het opbergen van al het overige materiaal en gereedschap. De buiten-wc moet opgeknapt worden (indicatie kosten €8.000,-). De keuken kan ook verbeterd worden, dan wel nieuwe apparatuur aanschaffen. De ontvangstruimte is aan de kleine kant, bij grote groepen bezoekers is er te weinig ruimte. Op diverse plekken is het hout aan het rotten. De deuren naar het terras zijn ernstig verrot en zouden vervangen moeten worden. Wij willen in 2020 in gesprek met de Gemeente Rijswijk over de toekomst van de blokhut.

In 2020 kan de blokhut in ieder geval ook weer gebruikt worden als vergaderlocatie van de gemeente. Tevens worden de blokhut en tuin gebruikt voor overleg natuurorganisaties, zoals de imkervereniging Delft, IVN en KNNV. In 2020 wordt ook weer een reeks kruidenlessen verzorgd. Ook de buitenschilderclub maakt graag gebruik van de tuin.

In 2019 is er een aantal keer schade veroorzaakt aan de blokhut en bijenstal door vandalisme. Drie keer zijn er ruiten kapotgeslagen en twee keer zijn bijenkasten omgeschopt. Het is in 2020 van belang om in overleg met de gemeente maatregelen te nemen om vandalisme tegen te gaan. Het alarmsysteem wordt begin 2020 verbeterd.

Begroting 2020

Voor de nieuwe begroting met een bedrag van €10.000,- is uitgegaan van de bestaande situatie. Vanaf 2020 moet geregeld onderhoud aan de machines worden gedaan. Daarnaast is een kostenpost voor de keuring van de apparatuur opgenomen. Deze begroting is in het voorjaar 2020 besproken met vertegenwoordigers van de gemeente.